

د گډونوالو لیک

وروسته له نږدې شلو کلونو د متحده ایالاتو، اروپا او د افغانستان د خلکو تر مینځ د تاریخي دوستۍ، افغانستان اوس یوه ډېر نا معلوم او خطرناک وضعیت ته رسېدلې. د امریکې متحده ایالاتو او د هغې د ناټو متحدینو د خپلو ځواکونو د ایستلو اعلان پداسې حال کې وکړ چې د افغان دولت او امنیتي ځواکونو لپاره یې د دوامداره ملاتړ ژمنه وکړه. دغې پرېکړې په بشپړه توګه په افغانستان کې د یوې تل پاتې سولې د موندلو تحریکاتو ته بدلون ورکړ. په میلیونونو افغانان په دې ډار کې دي چې په راتلونکو ورځو کې به څه پېښ شي.

وروسته له لسه او کلونو جګړو او نښتو، د افغانانو تر مینځ د سولې خبرې روانې دي، خو پرمختګ یې څرګند نه دی.

ډېر څه په خطر کې دي:

- هغه لاسته راوړنې چې په مشکل سره د یوه ډېموکراتیک نظام په جوړولو کې د اساسي قانون په چوکاټ کې ترلاسه شوي؛
- د کار، زده کړو او په وګړنیز ژوند کې د ښځو د ګډون حقونه؛
- د افغانستان د ځوانانو راتلونکې، چې هڅې کوي یو وران شوی هېواد د فوق العاده سختو احتمالاتو په وړاندې بیا ورغوي؛
- امنیت په افغانستان، سیمه او تر هغه وړ هغه خوا، چې د ترڅګرو نوو شبکو په زیاتېدو سره د ګواښ سره مخ دی؛

په دغه حساس وخت کې، مونږ باور لرو چې اوس د دې وخت دی چې د افغانستان د خلکو سره د اوږدې مودې پیوستون او ژمنې وشي. که داسې ونه شي نو د پام وړ احتمال شته چې کورنۍ جګړه پیل او په سختۍ سره ترلاسه شوي لاسته راوړنې د مینځه یوسي، ترڅګرو ډلو ته ډګر پرانیزي او انساني بحران او د کډوالۍ لوی بهیر ته لاره اواره شي.

د اتلانټیک شورا د راکفیلر د رورنو وجهي صندوق په تېرو اتو میاشتو کې د یوه ستراتیژیک لړلید د جوړولو لپاره په افغانستان کې د ثبات د ودې لپاره د متحده ایالاتو او اروپا د ګټو او ارزښتونو سره سم هڅې کړي دي.

دغه ډله چې ډیپلوماټان، نظامي افسران، پوهان، امریکایي، اروپایي، او افغان څېړونکي په کې شامل دي، د واقعیتونو څخه په ژور درک او پوهې سره مونږ سره خبرې اترې وکړي.

مونږ د یوه ملي حاکمیت، متحد، سوله ایز، ډېموکراتیک او سوکالی لرونکي افغانستان لپاره، د یوه اوږد محاله لړلید د تحقق لپاره د لازمو شرایطو او لږو تغیراتو پر اساس یو ډیپلوماټیک امنیتي چوکاټ و ارزوه او د دغه لړلید د ملاتړ لپاره مو مشورې ورکړي.

په داسې حال کې چې د ستراتیژیکو خبرو اترو ګډونوال د امریکا او ناټو د پرېکړې په هکله د نظر توپیر لري، خو په دې خبره په یوه خوله دي چې د سرتېرو ایستل به جګړه پای ته ونه رسوي.

نو ځکه مونږ ژمن یو چې د افغانستان، امریکې او اروپا تر مینځ د شراکت اوږد محاله لړلید وړاندې کړو.

د امریکې متحده ایالات او د هغه اروپایي انډیوالان لاهم یو شمېر ډیپلوماټیک، مالي، سیاسي او اقتصادي امکانات په خپل لاس کې لري.

کوم څه ته چې په بیرنۍ توګه اړتیا ده هغه همغږي ګامونه دي چې په افغانستان کې د سولې او ثبات لپاره د ځواکونو د اېستلو نه وروسته امنیتي او سیاسي اسانتیاوې را مینځ ته کړي.

لمړی، د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو څخه ملاتړ چې د بل هر وخت په پرتله اوس مهم دي. مونږ باید ژر تر ژره په داسې پلان کار پیل کړو چې د مخي يي افغان ملي دفاعي ځواکونه د دې توان پیدا کړي چې نظم وساتي، خپل ښاريان خوندي کړي، د هېواد د سرحدونو څخه دفاع وکړي او د ترڅگرۍ مخه ونیسي.

افغان ملي دفاعي ځواکونه د بېلا بېلو گواښونو پر ضد په مختلفو جبهو کې په جگړه بوخت دي، په داسې حال کې چې ان طالبانو او نورو ترڅگرو ډلو خپل بریدونه زیاد کړي.

د ملي یووالي د تامین لپاره د افغان ملي دفاعي ځواکونو د نه سیاسي کېدو او او مسلکي پاتې کېدو په خاطر به د هغوی سره امنیتي او مالي مرستې ډېرې مهمې وي تر څو ډاډ ترلاسه شي چې دفاعي ځواکونه د بشر د حقونو د اصولو سره سم د هېواد دفاع څخه کوي.

افغان ملي دفاعي ځواکونه د ترڅگرۍ په خپلو کې زمونږ شریکان دي او که د ترڅگرۍ گواښ شتون ولري، دا وضعیت باید همداسې وساتل شي.

دوهم، د متقابل احترام، گډو گټو او درناوي پر بنسټ د افغانستان سره د اوږدې مودې شراکت به د امنیتي پرمختګ، عدالت، انساني حقونو، ډېموکراتیکه حکومتولۍ او ثبات لپاره مهم وي.

لنډ محاله اقدامونه باید د افغان دولت ملاتړ وي چې وکولای شي خونديتوب، حکومتولۍ او د خلکو لپاره لمړني خدمتونه وړاندې کړي.

د افغانستان د بنسټیزو ادارو څخه ملاتړ چې شخړې کنټرول کړي، ثبات تامین کړي، د قانون حاکمیت دود او رواج کړي او د پرمختګ ملاتړ وکړي.

درېم، د افغانستان څخه د پوځي ځواکونو د وتلو سره سم باید امریکا، اروپا او نوره نړېواله ټولنه د سیمې په کچه خپلي ډیپلوماټیکې هڅې دوه برابره کړي. په سیمه کې یوه دوامداره او د لوړې کچې ډیپلوماټیک بهیر ته په عاجله توګه اړتیا ده چې پر طالبانو فشار واچوي تر څو په اغېزمنه توګه خبرو ته کېږي.

امریکا، اروپا او نور نړېوال ملګري باید شته امکانات وکاروي او په سیمه ایزو هېوادونو فشار راوړي، چې په افغانستان کې د تلپاتې سولې ملاتړ وکړي.

سیمه ایز هېوادونه، په ځانګړي توګه پاکستان دا صلاحیت لري چې د طالبانو د سرکشی په صورت کې د خپل نفوذ څخه کار واخلي.

نور هېوادونه لکه چین او روسیه کولای شي چې یو مهم رول ولوبوي، لکه څرنګه چې مو په دا وروستیو کې د ماسکو په غونډه (ترویکا) کې ولیدل چې گډونوالو د طالبانو د اسلامي امارت د بیا جوړېدو سره خپل مخالفت وښود.

څلورم، د یوه سراسري اوربند نافذول باید مرکزي لمریتوب ولري. مونږ د تلپاتې او عادلانه سولې د راتګ لپاره د افغانستان د خلکو او قربانیانو روښانه او پراخه غوښتنې لیدلې دي.

افغانان اوس باید خپل د سولې بهیر پخپله پرمخ بیوځي او د خبرو اترو په مناسب وخت کې دې د بندیانو د خلاصون په شمول خپل شته امکانات وکاروي.

د سولې د بریا د ډاډمن کولو لپاره، د سولې پروسه باید د مخکېنۍ خبرتیا په سیستمونو سمباله وي، تر څو د نړېوالې څارنې په مټ د تاوتریخوالي مخه ونیول شي.

سربرېره پر دې، تر څو چې طالبان تائید شوي اوربند ته ژمن پاتې نشي، ملګري ملتونه باید د دوی نومونه د ملګرو ملتونو د تور لسټ څخه و نه باسي.

که چېرې طالبان د ځان لپاره نړېوال مشروعیت غواړي، بیا نو دوی باید وښيي چې د افغانانو پر ضد د جګړې په ختمولو، د هغوی د گټو سره سم عمل کولای شي.

هغه څه چې ډیرې ځلې د افغانستان په اړه د پالیسۍ په بحثونو کې شتون نلري، هغه د دې هېواد د راتلونکي لپاره روښانه او گډ ارمان لرونکي لید دي.

مونډر د سټراټیژیکو خبرو اترو اصلي سپارښتنې د "د افغانستان د حاکمیت ، امنیت او پرمختیا په اړه د ټرانس - اټلانټیک منشور" کې خلاصه کړي دي.

منشور نیت نلري چې د لارې نقشه وي، بلکه هغه روحیه رابښي چې دا ډله ورباندې سره یوځای شوې او راتلونکې لړ لید چې مونډر یې تمه لرو په افغانستان کې به پلي شي.

مونډر دا سند په احتیاط سره وړاندې کوي. ځکه مونډر پوهیږو چې په مخکې ډېر مشکل انتخابونه شتون لري. د سختی او تاوتریخوالي پای، په سترگو نه لیدل کېږي. په ورته وخت کې مونډر باور لرو چې د دولت سقوط او د افغانستان د ژوند په ډیرو برخو کې د سخت ترلاسه شوي پرمختګ بریا، د لاسه په وتلو ده. هغه څه چې په افغانستان کې پېښیږي، په مونډر ټولو باندې به اغېز ولري. زمونډر امنیت او د امریکا، اروپا او د افغانستان ګټې او ارزښتونه له خطر سره مخ دي. اوس تر هرڅه د مخه مونډر باید د ټولو افغانانو سره په ګډه کار وکړو، ترڅو له بدترین حالت څخه مخنیوی وکړو او د افغانستان او نړۍ لپاره ترټولو غوره کار تر سره او هغو قربانیو ته چې ورکړل شوي دي، درناوی وکړو.

د افغانستان پر ملي حاکمیت، امنیت او پرمختیا باندې د ترانس اتلانتيک منشور سریزه:

- ۱ - افغانستان، اروپا او د امریکې متحده ایالتونه د ملگرو په توگه، متحدین، او د ستراتیژیکو ملگرو د اړیکو پر اهمیت بیا تاکید کول او د هغو گټو پیژندنه چې زمونږ د ملت او خلکو د گټو او ارزښتونو لپاره همکاري او یووالی له ځانه سره لري.
- ۲ - په افغانستان او سیمه کې د سولې، دموکراسۍ او ثبات د ټینګښت لپاره د افغانانو، امریکایانو، اروپایانو او د ناتو متحدینو او ملگرو لخوا د قربانیو او مهمو همکاريو قدرداني کول، پداسې حال کې چې د نورو نړیوالو همکارانو د مرستو، قربانیو، مهمو ونډو منل، د روان پرمختګ هرکلی کول او د افغانستان د پیری مرستندویانو او ملاتړ کونکو د ښکلتیا ارزښت چې د هیواد د راتلونکي لپاره یې خپلي ژمنې کړي دي، حیاتي ارزښت لري.
- ۳ - د هغو ټولنیزو، سیاسي، او اقتصادي لاسته راوړنو ساتل او بیا جوړونه چې د افغانستان خلکو په تېرو شلو کلونو کې ترلاسه کړي دي.
- ۴ - د دې خبرې تصدیق کول، که څه هم چې مېرمنې په جگړو کې په نا متناسبه توگه خوریدلي، خو د ډېرو سختو لاسته راوړنو په ترلاسه کولو کې مخکښي او د ټولني په ټولو برخو کې فعالې دي.
- ۵ - په افغانستان کې د سولې او امنیت د پرمختګ او د تروریزم د گډ گواښ په مقابل کې د افغانستان د ملي دفاع او امنیتي ځواکونو د اهمیت او د ملي دفاعي ځواکونو سره د نړیوالو د دوامداره ملاتړ د اهمیت تائیدول.
- ۶ - د دې خبرې تصدیق چې که چېرې د وخت په تېرېدو سره اړتیا پیدا شي، کېدای شي د دغه منشور په پلي کولو کې تعدیلات رامینځته شي، په ځانگړي توگه د افغانستان د ځان بسیاینې د ودې په صورت کې.

لومړۍ برخه: اهداف

- ۱ - د یوه اسلامي، خپلواکه، سوله ایز، یو موټی، ډېموکراتیک، گڼ توکمیز او سوکاله افغانستان پراخه لور لید.
- ۲ - د افغانستان له خلکو، د دوی له بنسټونو او ټاکل شوو مشرانو، او د هیواد د مدني ټولني سره د ترانس اتلانتيک یوه اوږد محاله ملگرتیا.
- ۳ - د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو په مشرۍ د بیړني، لوري کچي او دوامداره ډیپلوماټیک بهیر په ترڅ کې د نه لاسوهني، خپلواکۍ او ځمکنۍ بشپړتیا د لور لید د ملاتړ لپاره د ځانگړي ژمنې د ترلاسه کولو لپاره د سیمه ايزي اجماع رامینځته کول او تقویت کول.
- ۴ - په نږدې وخت کې د ترانس اتلانتيک د ټولني لخوا همغږه او د دوامداره ښکلتیا سره، د امنیتي شتون په شمول له طالبانو سره د سولې په خبرو کې د افغانستان د حکومت ملاتړ.

۲ - برخه: اصول

- ۱ - د افغانستان راتلونکي د افغانانو لپاره ده چې د اساسي قانون، نظم، د گډون کلتور، تنوع، تنوع او مساوي حقونو ته درناوی، د افغانانو د غوښتنو او اواز د حساس اهمیت پر بنسټ پرېکړه وکړي.
- ۲ - که څه هم چې کېدای شي یو سیاسي بهیر یوه انتقالي دولت ته اړتیا ولري، خو ضروری دا ده چې د داسې دولت د جوړېدلو وسېلي د اساسي قانون نظم، د افغانستان اصلي بنسټونه او د با اعتباره او رڼو ټاکنو اهمیت زیانمن نکړي. د انتقالي دولت د جوړېدنې ترتیب، ټاکنو او د قانون په نظم کې هر ډول بیا کتنې باید دننه په افغانستان کې د مرکچي خواوو له خوا تر سره شي.

۳ - د مذهب، ټولنو، حرکت او بیان، د هېواد د اتباعو د برابرۍ د اصل، د لږکیو د ساتنې او په ټولنه کې د بشخو په برابر غړیتوب د ټینګار په شمول د بشري حقونو او اساسي ازاديو احترام او ساتنه. هر نوی انتقالي یا غیر انتقالي دولت، د ملګرو ملتونو د غړي او د نړېوالو تړونونو د یوه لاسلیک کونکي هېواد په توګه باید خپلو ټولو ژمنو ته احترام وکړي.

۴ - د افغانانو نوي نسل ته ژمنتیا او د هغوی ملاتړ چې په زیاتېدونکي ډول په حکومت، مدني ټولنو او خصوصي سکتور کې مسئولیت په غاړه اخلي.

۵ - د قانون د حاکمیت، اقتصادي پراختیا او د خصوصي سکتور د ودې څخه دوامداره ملاتړ، تر څو اقتصاد وکولای شي افغان ټولني په ځانګړي توګه د ځوانانو د زیاتېدونکي نفوس لپاره د ژوندانه فرصتونه برابر کړي او هم افغانان د دې وړ کړي چې ځان بسیاینه تر لاسه او د ملي غرور احساس وکړي.

۶ - د بني حکومتولۍ، پرمختګ او ثبات د ملاتړ د هدف په ګډون، د افغانستان د منابعو او سرچینو محتاط او مسئولانه مالکیت او سرپرستي.

۷ - د افغانستان د ځمکنۍ بشپړتیا، سیاسي خپلواکۍ، ثبات او د ملي حاکمیت درناوی او ساتنه او د ځان مسئولانه دفاع چې د سیمه ایز او نړېوال امنیت لپاره د مرستې کولو وړتیا اسانه کړي.

۸ - د ملګرو ملتونو او نورو څو اړخیزو بنسټونو د مهم ملاتړ په شمول د افغانستان د ملګرو سره د ټرانس اتلانټیک د ټولني اغیزمنې او دوامداره مشورې، همغږۍ او ثبات لرونکې بنسټونو او همدا شان د امریکې د متحده ایالاتو، اروپایانو، افغانانو او د سیمې د خلکو سره شفافې، همغږې او با ثباته اړیکې.

دریمه برخه: د افغانانو، د هغوی د حکومتدارۍ، امنیتي بنسټونو او د افغانستان د مدني ټولنو سره په ملګرتیا کې د ټرانس - اتلانټیک د ټولني ژمنې

۱ - لکه څرنګه چې د امریکې متحده ایالاتو او ناپو د افغانستان څخه د نړېوالو ځواکونو اېستل اعلان کړي دي، دا اېستل باید منظم، همغږي او شعوري وي.

۲ - د افغانستان د ملي دفاعي ځواکونو او ملي پولیسو سره د یوه اسلامي، خپلواک، ډېموکراتیک او یو موټي افغانستان په چوکاټ کې د متحده ایالاتونو، ناپو، اروپایي ټولني او نورو هېوادنو اوږد محاله مالي ملاتړ.

۳ - د تاو ترېخوالي د پای ته رسولو او د یوه سیاسي جوړجاړي او ټول شموله حکومتولۍ د ترلاسه کولو لپاره د افغانستان د سولې د خبرو لپاره پراخه ملاتړ.

۴ - که چېرې د بنسټو خواوو لخوا یې غوښتنه وشي، د سولې د خبرو لپاره د نړېوال منځګړي ټاکل چې د بنسټو اړخونو سره، یوه پلي کېدونکي سیاسي جوړجاړي ته د رسېدو لپاره مرسته وکړي.

۵ - د بنسټو خواوو د غوښتنې په صورت کې د نړېوالو څارونکو له خوا د هوکړه شوي اوربند د ساتنې او نورو سیاسي جوړجاړيو د پلي کېدلو د حکمونو د راپور ورکول.

۶ - د غوښتنې په صورت کې، سوله ساتي نړېوال ځواکونه (دې ډي آر) د غیر نظامي کولو، خلع سلاح، نه سوق کولو او د ټولني سره د وګړو د بیا یو ځای کېدلو په بهیر کې مرسته کوي.

۷ - د حکومت د حساب ورکونې او اجرائتو، په ځانګړي توګه د قانون د حاکمیت پیاوړي کول او د فساد په کمولو کې د څو کلنو بشري او پرمختیایي مرستې چې د خصوصي سکتور سوداګرۍ او پانګونې لپاره هڅونې په کې شاملې دي.

۸ - د افغانستان د دولت او د اقتصاد د ودې لپاره اوږد مهاله مالي او تخنیکي ملاتړ، د پوهنې، روغتیا او امنیت په برخو کې د لاسته راوړنو د ساتنې په هکله ځانګړی تمرکز، د مخدره توکو د قاچاق د له مینځه وړو لپاره قوي هڅې، د مهمو بنسټونو جوړول او له دې سره د افغانستان د ګاونډیو او سیمه ایزو هېوادونو ترمنځ د اړیکو پراخول.

۹ - د افغانستان له ګاونډیو او نورو لوبغاړو سره چې په دې هیواد کې ګټې او نفوذ لري، دوامداره ډیپلوماتیکه بنګینتیا، د اړیکو د فعالیتونو د ملاتړ پای ته رسول او په سیمه کې د سولې ټینګښت او اقتصادي لاسته راوړنې.

څلورمه برخه: څرنګوالی (مودلېټي)

۱ - د ټرانزس - اتلانټیک "د افغانستان ملګري" ډله د متحده ایالاتو، اروپايي ټولنې، ناټو او نورو مهم شریکانو د لور پورو استازو څخه جوړه شوې ترڅو د پالیسي، ډیپلوماسۍ، او اړیکو په هکله همغږی او انسجام ته وده ورکړي.

۲ - د افغانستان د دولت او سیاسي مشرانو سره د ملګرو دوامداره مشورې.

۳ - د افغانستان د خلکو او د افغانستان د مدني ټولنو په ځانګړي ډول د بنځو او ځوانانو سره منظمې او ثابتې اړیکې او بوختیا.

۴ - د سیمه ایزې سولې د استازي په توګه د ملګرو ملتونو د عمومي منشي د ځانګړي استازي د راتلونکې سیمه ایزې اجماع د را مینځ ته کېدلو ملاتړ چې په ځانګړو څو اړخیزو او دوه اړخیزو لوظنامو کې د خپلواکۍ، نه لاسوهنې، اقتصادي همکاريو او شخړو د حل میکانیزمونه په کې شامل دي. په سیمه ایزه ډیپلوماسۍ کې باید روسیه، چین، پاکستان، ایران، هند، متحده ایالات او همدا رنگه مهم هېوادونه لکه د مرکزي اسیا هېوادونه او د فارس د خلیج د هېوادونو د همکارۍ شورا او نور هېوادونه چې د افغانستان د اسلامي جمهوریت له خوا ټاکل شوي وي شتون ولري.

۵ - د ملګرو ملتونو د عمومي منشي ځانګړي استازي د یوناما مشر چې د افغان دولت ملاتړ، د قانون حاکمیت ته وده ورکول، د فساد پر ضد مبارزه، د بنځو او ځوانانو بوختیا، د ټاکنو تر سره کول او همدا شان په اساسي قانون کې د اصلاحاتو راوستل چې امکان لري په افغانستان کې دننه تر سره شي، مسئولیت په غاړه لري او ملاتړ یې باید وشي.

دا منشور غواړي چې د افغانستان د دولت او خلکو په شمول د افغانستان لپاره په شیکاګو کې د ۲۰۱۲ کال د می د میاشتې د ناټو د مشرانو د غونډې اعلامیه، د ۲۰۱۲ د جولای په میاشت کې د توکیو اعلامیه، د ۲۰۱۲ کال جولای کې د افغانستان او امریکا د ستراتیژیکې ملګرتیا لوظنامه، د ۲۰۱۴ کال د جولای په میاشت کې د امریکا دوه اړخیزه امنیتي لوظنامه او په ۲۰۲۰ کال کې د ۷۰ هېوادونو او ۳۰ نړېوالو سازمانونو په ګډون د جینیوا د مرسته کوونکو د کنفرانس په ملاتړ کې، څو میلیټي اوږد محاله پالېسي جوړه کړي.